

MAREK FIAŁKOWSKI OFMConv

FORMACJA KATOLIKÓW ŚWIECKICH

Od drugiej połowy XX wieku w nauczaniu Kościoła szczególnie podkreślano, że współczesny człowiek będzie głęboko wierzący, jeśli zostanie uformowany do samodzielnego życia religijno-moralnego i zrozumie swoje miejsce w Kościele i pełnione przezeń posłannictwo apostołskie¹. Odnowa teologii świeckich jest wielkim osiągnięciem Soboru Watykańskiego II. Owoce jej przywróceniem wiernym świeckim godności i roli wynikających z faktu ich przynależności do wspólnoty Kościoła. Przywracając im podmiotowy charakter w Kościele, znano wartość ich zbawczej aktywności w Kościele i świecie.

Wiele jest jednak jeszcze do zrobienia w tej dziedzinie zarówno na płaszczyźnie budzenia świadomości i konkretnego zaangażowania katolików świeckich, jak też funkcjonowania i współpracy wszystkich wiernych w Kościele². Szczególnie ważną kwestią wydaje się chrześcijańska formacja katolików świeckich. Ewangeliczna alegoria winnego krzewu i latorośli, którą wykorzystuje adhortacja *Christifideles laici* (ChL), ukazuje wezwanie do stałego wzrostu, dojrzewania i przynoszenia owocu przez katolików świeckich. Obdarzony wolnością człowiek zostaje zaproszony przez Boga do Jego winnicy, a w zaproszeniu tym zawiera się równocześnie konieczność integralnej i stałej formacji (ChL 57). Stanowi ona fundament pełnego i właściwego zaangażowania się katolików świeckich w życie i posłannictwo Kościoła. Człowiek świecki, uformowany zgodnie z nauczaniem Kościoła, może uniknąć – z jednej strony – bierności, a z drugiej strony podejmowania działań

Dr MAREK FIAŁKOWSKI OFMConv – adiunkt Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: Klasztor Franciszkanów – Dom Studiów bł. J. Dunsza Szkota, ul. Parysa 40, 20-712 Lublin; e-mail: jdszkot@kul.lublin.pl; www.lublin.franciszkanie.pl

¹ F. Adamski. *Wychowanie do zaangażowania w Kościele*. „Communio” 2:1982 nr 5 s. 120.

² A. Czaja. *Traktat o Kościele*. W: *Dogmatyka*. T. 2. Red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski. Warszawa 2006 s. 445-446.

właściwych duchownym i osobom konsekrowanym, a niezgodnych z jego własnym powołaniem w Kościele i świecie.

Podjmując problematykę formacji katolików świeckich, należy najpierw określić, czym jest formacja, oraz ukazać, jakie są najważniejsze jej wymiary (I), następnie wskazać cele i środowiska formacji (II), na koniec zaś wypada ukazać najważniejsze wyzwania, jakie stoją przed formacją katolików świeckich w Polsce dwadzieścia lat po ukazaniu się posynodalnej adhortacji apostołskiej Jana Pawła II *Christifideles laici*.

1. OKREŚLENIE I WYMIARY FORMACJI KATOLIKÓW ŚWIECKICH

Etymologicznie termin „formacja” wywodzi się od łacińskiego słowa *forma*, oznaczającego ‘kształt, wygląd’³. Utworzony od niego czasownik *formare* określa czynność kształtowania, ujmowania w formę, nadawania określonej postaci⁴. Formację można zatem uznać za proces zmierzający do ukształtowania kogoś, nadania mu określonej formy. Obejmuje ona to, co zwykle się tradycyjnie nazywało procesem kształcenia umysłu i woli⁵.

W Biblii formacja może oznaczać wychowanie, nauczanie oraz przygotowanie (zob. Dn 1, 5; Sdz 3, 1), ale także akt stwórczy (zob. Rdz 2, 7), działanie Boga zmierzające do uformowania człowieka na obraz i podobieństwo Boże (Rdz 1, 27). Człowiek uczyniony na obraz i podobieństwo Boga wezwany został do osiągnięcia doskonałości zamierzonej przez Stwórcę. Formacja człowieka ma więc służyć urzeczywistnieniu obrazu Boga w jego człowieczeństwie. Najpełniej i najdoskonalej Boży obraz został zrealizowany w Jezusie Chrystusie, w którym objawia się ideał człowieka. Formacja w rozumieniu biblijno-teologicznym oznacza zatem dążenie do doskonałości duchowo-ludzkiej przez naśladowanie Chrystusa⁶. W tym duchu Jan Paweł II w adhortacji *Christifideles laici* określa chrześcijańską formację jako „stały proces osobistego dojrzewania i upodabniania się do Chrystusa, zgodnie z wolą Ojca, pod kierunkiem Ducha Świętego” (ChL 57).

³ A. J o u g a n. *Słownik kościelny łacińsko-polski*. Warszawa 1992⁴ s. 266.

⁴ S. H a r ę z g a. *Jezus i Jego uczniowie. Model chrześcijańskiej formacji według św. Marka*. Lublin 2006 s. 31.

⁵ E. S z t a f r o w s k i. *Formacja kanoniczna alumnów seminarium duchownego*. „Kielecki Przegląd Duszpasterski” 53:1977 z. 4-5 s. 194.

⁶ J. W ą t r o b a. *Permanentna formacja duchowa kapłanów w świetle soborowych i posoborowych dokumentów Urzędu Nauczycielskiego Kościoła (1963-1994)*. Częstochowa 1999 s. 62.

Według E. Szafrrowskiego termin „formacja” nabrał szczególnego znaczenia od ogłoszenia 28 października 1965 r. przez Sobór Watykański II Dekretu o formacji kapłanów *Optatam totius* (DFK). Urzędowy tytuł tego dekretu, czyli *De institutione sacerdotali*, po polsku oddano jako *O formacji kapłańskiej*. Łaciński termin *institutio* (od *instituere*) oznacza m.in. ‘nauka, wykształcenie, umiejętność’⁷, co akcentuje wyraźnie element intelektualny tego procesu. Jednak soborowy Dekret o formacji kapłanów łączy wyraźnie element intelektualny z wolitywnym, mówiąc osobno o formacji duchowej, intelektualnej i duszpasterskiej (DFK 8)⁸. Ponadto w tle formacji duchowej widoczne są elementy formacji ludzkiej⁹. Podobnie w Dekrecie o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (DA) postuluje się konieczność formacji katolików świeckich do apostołstwa, wskazując także na ludzki, duchowy i intelektualny wymiar formacji (DA 28).

W adhortacji *Christifideles laici* w rozdziale piątym, zatytułowanym *Abyście przynosili owoc obfitszy. Formacja katolików świeckich*, wprost wymieniona została tylko formacja duchowa, która powinna zajmować uprzywilejowane miejsce w życiu każdego człowieka, oraz formacja doktrynalna. Jednak w tekście wspomnianego rozdziału można odszukać także pozostałe wymiary formacji. Natomiast w dokumencie przygotowanym przez Generalny Sekretariat VII Zwyczajnego Synodu Biskupów (*Lineamenta*) – gdy mowa jest o odpowiedniej formacji ludzi świeckich, dokonującej się na różnych, powiązanych ze sobą poziomach – wylicza się formację ogólnoludzką, doktrynalną, duchową, społeczną i apostołską¹⁰.

Formacja jest zatem procesem wieloaspektowym, obejmującym wymiar ludzki, intelektualny, duchowy i apostołski, a równocześnie jest procesem integralnym (zob. ChL 60), harmonijnie rozwijającym wszystkie wymiary życia człowieka¹¹. Ponadto jawi się równocześnie jako autoformacja, co wskazuje na świadome i odpowiedzialne wpływanie na własny rozwój, który trwa przez całe życie człowieka (ChL 63).

⁷ *Słownik łacińsko-polski*. Red. M. Plezia. T. 3. Warszawa 1998² s. 204.

⁸ Szafrrowski. *Formacja kanoniczna alumnów* s. 194.

⁹ A. Suski. *Wprowadzenie do Dekretu o formacji kapłańskiej*. W: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*. Poznań 2002 s. 283.

¹⁰ Zob. *Powołanie i posłannictwo ludzi świeckich w świetle dokumentów kościelnych*. Red. E. Weron. Poznań 1989 s. 42.

¹¹ Wątroba. *Permanentna formacja duchowa kapłanów* s. 17-18.

2. CELE I ŚRODOWISKA FORMACJI

W posynodalnej adhortacji apostołskiej Jana Pawła II *Christifideles laici* czytamy, że podstawowym celem formacji katolików świeckich jest „coraz pełniejsze odkrywanie przez nich własnego powołania i coraz większa gotowość do tego, aby żyć nim w wypełnianiu własnej misji” (ChL 58). Chodzi zatem o pomoc w rozeznaniu powołania człowieka świeckiego, przyjęcie go z radością i wdzięcznością jako wyrazu troski Boga o każdego człowieka i źródła godności, a także o wierne i wspaniałomyślne podjęcie wyznaczonych przez Boga zadań.

Rozpoznawanie woli Bożej odnoszącej się do życia człowieka wierzącego trwa właściwie całe jego życie. Można w nim jednak wskazać na momenty szczególnie ważne i decydujące o rozpoznaniu wezwania Bożego i podjęciu powierzonej przez Boga misji. Takim okresem w życiu katolika świeckiego jest niewątpliwie okres młodości. Nie oznacza to jednak, że Bóg nie objawia swojej woli w każdej porze życia. Wymaga to od katolika świeckiego nieustannego wysiłku czuwania i wsłuchiwania się w głos Boga. W formacji katolików świeckich, której celem jest odkrycie przez nich swojego powołania, istotną rolę odgrywa uważne wsłuchiwanie się w słowo Boże i naukę Kościoła, wytrwała modlitwa, korzystanie z mądrego kierownictwa duchowego, odkrywanie darów i talentów otrzymanych przez Boga, a także poznanie świata, w którym przyszło im żyć (ChL 58).

Pierwszym i podstawowym powołaniem chrześcijanina jest powołanie do świętości. Powołanie to wynika z chrztu i odnawia się w innych sakramentach. Bóg nie tylko powołuje do świętości, ale także udziela człowiekowi swojej pomocy. Świętość chrześcijańska polegająca na doskonałej miłości Boga i bliźniego jest ze swej natury dynamiczna i zakłada ciągły wzrost. Miarą tej doskonałości jest Jezus Chrystus, posłuszny woli Ojca, a sprawcą uświęcenia jest Duch Święty, którego wierzący powinien być świątynią. Owocność wszelkiego chrześcijańskiego działania zależy zatem od łączności z Chrystusem¹².

Różne są drogi realizacji osobistego powołania do świętości. Formacja katolików świeckich musi prowadzić do odkrycia przez nich specyficznego im powołania, czyli sposobu życia i uświęcania się. Katolicy świeccy z woli Bożej pozostają w świecie i jest to sytuacja zaplanowana i zamierzona przez

¹² *Powołanie i posłannictwo wiernych świeckich w sytuacji Kościoła w Polsce*. W: *II Polski Synod Plenarny. Teksty robocze*. Poznań–Warszawa [1991] s. 187.

Boga. Świeccy są powołani i przeznaczeni do oddawania czci Bogu przez używanie rzeczy doczesnych oraz współtworzenie doczesnego postępu społeczeństwa. Ze względu na swoje osadzenie w świecie ludzie świeccy powinni szukać Królestwa Bożego i porządkować sprawy doczesne zgodnie z planem Bożym. Dzieło świeckich to uświęcanie świata od wewnątrz, na kształt ewangelicznego zaczynu¹³. Świat jest polem i narzędziem ludzi świeckich w realizacji ich chrześcijańskiego powołania, dlatego fakt bycia i działania w świecie ma dla świeckich znaczenie nie tylko antropologiczne, lecz także ściśle teologiczne i eklezjalne (ChL 15)¹⁴. Świeccy mają przepajać świat duchem Ewangelii, czyniąc Kościół obecnym i aktywnym w takich miejscach, gdzie bez ich pomocy nie mógłby z pewnością dotrzeć z przesłaniem Dobrej Nowiny¹⁵.

Katolicy świeccy nie są jednak powołani do spełniania swojej misji jedynie w świecie. Nie tylko bowiem należą do Kościoła, ale stanowią Kościół, w którym zajmują sobie właściwe miejsce¹⁶. Będąc pełnoprawnymi członkami Kościoła, objętymi jego tajemnicą, obdarzeni są specyficznym powołaniem (ChL 9), które odróżnia ich, lecz nie odgradza, od duchownych i osób konsekrowanych. Formacja katolików świeckich winna uświadamiać im, że choć są członkami Kościoła, a zarazem obywatelami społeczności świeckiej, ich życie winno odznaczać się jednością (ChL 59).

Okrywanie przez katolików świeckich własnego powołania, co jest celem formacji, nie może zatrzymać się tylko na etapie samego rozpoznania tego, czego żąda od nich Pan Bóg. Musi się ono przekładać na konkretne działania w różnych sytuacjach życiowych. Zadaniem katolika świeckiego jest więc coraz bardziej poznawać i rozumieć bogactwo swojego powołania i równocześnie coraz pełniej nim żyć (ChL 59).

W posynodalnej adhortacji apostołskiej Jana Pawła II *Christifideles laici* Bóg jest ukazany jako „pierwszy wielki wychowawca swojego Ludu” (ChL 61). Boskie dzieło wychowawcze objawia się i dokonuje w Jezusie Chrystusie, a do serca każdego człowieka dociera dzięki dynamicznej obecności

¹³ E. Weron. *Laikat i apostołstwo. Zarys teologii laikatu i apostołstwa ludzi świeckich*. Poznań 1999² s. 21-22.

¹⁴ W. Przygoda. *Laikat i formy apostołstwa* W: *Teologia pastoralna*. Red. R. Kamiński. T. 1: *Teologia pastoralna fundamentalna*. Lublin 2000 s. 397-399.

¹⁵ J. Mierzwa. *Świeccy chrześcijanie*. W: *Słownik teologiczny*. Red. A. Zuberbier [i in.]. Katowice 1998² s. 577; Z. Liedmann. *Apostolat wiernych a wartości ziemskie w świetle uchwał Soboru Watykańskiego II*. „Studia Warmińskie” 8:1971 s. 94-96.

¹⁶ J. Dyduch. *Kim jest wierny świecki?* „Ateneum Kapłańskie” 82:1990 nr 487 s. 370-376.

Ducha Świętego. Do udziału w tym dziele wezwany jest także Kościół w poszczególnych dziedzinach i przejawach swojego życia i działalności. W takim ujęciu można powiedzieć, że formacja katolików świeckich odbywa się przy współpracy wszystkich członków Kościoła. Świeccy są formowani przez Kościół i w Kościele (ChL 61)¹⁷.

Rodzina jako „Kościół domowy” stanowi naturalne i podstawowe środowisko formacji katolików świeckich. Ojciec i matka, złączeni sakramentem małżeństwa, otrzymują łaskę i zadanie chrześcijańskiego wychowania swoich dzieci, wobec których są świadkami i którym przekazują wartości ludzkie i religijne. Rodzice są zobowiązani do wychowania swego potomstwa i muszą być uznani za pierwszych i głównych wychowawców, ponieważ dali życie swoim dzieciom (DWCH 3). Rodzicielstwo, będące udziałem w stworczym dziele Boga, nie może się ograniczyć wyłącznie do urodzenia dziecka, ale musi obejmować jego wychowanie. Rodzice powołani przez Boga do przekazywania i przyjęcia nowego życia są także, na mocy tego powołania, zobowiązani do troski o jego rozwój. Zobowiązanie do wychowania zasadza się, z jednej strony, na prawie naturalnym, a z drugiej strony ma swoje oparcie w sakramencie małżeństwa. Wychowanie stanowi więc nie tylko naturalną funkcję rodziny, ale i misję zleconą przez Boga, zadanie Boże do wykonania. Można powiedzieć, że wychowanie dzieci stanowi dalszy ciąg rodzenia, poprzez który rodzina jako matka i rodzicielka (KDK 61) zapewnia dzieciom harmonijny rozwój.

Formacja jest dziełem Kościoła powszechnego, w którym papież pełni funkcję pierwszego wychowawcy katolików świeckich. Jeden i powszechny Kościół jest obecny w świecie poprzez Kościoły partykularne, a w każdym z nich biskup jest odpowiedzialny za formację katolików świeckich. Z kolei w obrębie Kościoła partykularnego działa parafia, której przypada istotna rola w dziedzinie formacji katolików świeckich. W niektórych parafiach znaczną pomocą w formacji chrześcijan służą małe wspólnoty kościelne (ChL 61).

Ważnym miejscem formacji katolików świeckich są katolickie szkoły i uniwersytety (ChL 62). Instytucje te podejmują ludzką formację dzieci i młodzieży (DWCH 8) oraz przyczyniają się do ukształtowania światopoglądu zgodnego z Ewangelią, prowadzą do pogłębienia osobistego kontaktu wychowanka z Bogiem, umożliwiają wypracowanie syntezy wiary, kultury i życia, przygotowują wychowanków do zgodnych z sumieniem

¹⁷ E. Weron. *Budzenie olbrzyma. Laikat – duchowość – apostołstwo – Akcja katolicka*. Poznań 1995 s. 98.

wyborów życiowych i ułatwiają im realizację powołania w Kościele i świecie. Także grupy, stowarzyszenia i ruchy religijne mają swojej miejsce w formacji świeckich (ChL 62). Zrzeszenia te, obok realizowanych celów apostołskich, zgodnych z nauczaniem Kościoła, powinny stawiać na pierwszym miejscu pracę nad formacją swoich członków¹⁸.

3. WYZWANIA STOJĄCE PRZED FORMACJĄ KATOLIKÓW ŚWIECKICH W POLSCE

Formacja katolików świeckich nie jest dziełem wyłącznie ludzkim. Choć opiera się ona, z jednej strony, na rozumnym wykorzystaniu środków i metod zaczerpniętych z nauk o człowieku, to jednak jej skuteczność zależy od łaski Bożej. Musi zatem poddać się działaniu Boga obecnego w Kościele i świecie (ChL 63). Nie oznacza to, że wierzący nie powinni podejmować wysiłków formowania samych siebie i innych, lecz muszą pamiętać, że skuteczność formacji zależy nie tylko od zastosowanie odpowiedniej techniki i środków, ale także od żywego związku katolików świeckich z Chrystusem.

Chrześcijańska formacja powinna zawsze uwzględniać kulturę danego obszaru oraz być wrażliwa na zmieniające się uwarunkowania społeczne. Dynamiczne zmiany dokonujące się we współczesnym świecie i w Polsce wymagają rozeznania, jakie środki przedsięwziąć wobec konkretnych wyzwań, na co zwrócić szczególną uwagę, a które działania ewentualnie ograniczyć. Kościół ma bowiem nie tylko prawo, ale i obowiązek badania znaków czasu i ich interpretowania w świetle Ewangelii, aby w sposób dostosowany do każdego pokolenia mógł zrealizować swoją misję. Wymaga to poznania świata, w którym żyjemy, a także jego oczekiwań i pragnień (KDK 4).

Podejmując kwestię wyzwań stojących przed formacją katolików świeckich w Polsce, warto sięgnąć do wytycznych zawartych w dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego (1991-1999)¹⁹. Opierają się one zarówno na badaniach religijności Polaków, jak też doświadczeniach i obserwacjach poszczególnych duszpasterzy i wspólnot.

¹⁸ J. Siodlarz. *Zapraszać świeckich do gorliwego uczestnictwa w życiu Kościoła*. W: *W trzecie tysiąclecie. Komentarz pastoralny do II Polskiego Synodu Plenarnego*. Red. W. Lachowicz. Tarnów 2002 s. 124.

¹⁹ Szczególnie cenny wydaje się w tym względzie dokument poświęcony świeckim: *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich*. W: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*. Warszawa–Poznań 2001 s. 143-158.

Wydaje się, że podstawowym wyzwaniem, z jakim musi zmierzyć się dzieło formacji katolików świeckich w Polsce, jest dysproporcja między zainteresowaniem formacją świeckich a formacją duchownych i osób konsekrowanych. Odczuwa się pewien niedosyt, jeśli chodzi o publikacje i wytyczne dotyczące formacji katolików świeckich. Formacja duchownych i osób konsekrowanych jest przedmiotem wielu rozważań i doczekała się zwartego i ściśle określonego programu, co należy ocenić pozytywnie. Nacisk na odpowiednie przygotowanie duchownych i osób konsekrowanych stanowi przecież pośrednio inwestycję w formację katolików świeckich, gdyż przygotowuje nie tylko przyszłych wychowawców osób duchownych i osób konsekrowanych, ale także katolików świeckich. Nie rozwiązuje to jednak w pełni kwestii zapewnienia formacji o szerokim zasięgu, którą będzie można objąć wszystkich katolików świeckich.

Biorąc pod uwagę fakt, że formacja katolików świeckich ma na celu coraz pełniejsze odkrywanie przez nich własnego powołania i jego realizację, ważnym wyzwaniem stojącym przed formacją katolików świeckich jest kształtowanie jedności dwóch nurtów ich życia – życia duchowego i życia świeckiego. Wiąże się to z przewyciężaniem rozłamu między wyznawaną wiarą i życiem codziennym. Akcentowanie podmiotowego charakteru katolików świeckich w Kościele może zagrażać zapoznawaniem wyróżniającego ich świeckiego charakteru (*indoles saecularis* – zob. KK 31). Ponadto chodzi tutaj także o unikanie jednostronności w całej formacji katolików świeckich²⁰.

Nie mniej ważnym wyzwaniem, jakie staje przed formacją katolików świeckich w Polsce, jest przygotowanie do podjęcia właściwych im zadań w parafii i diecezji. Wiąże się to nie tylko z konieczności doktrynalnego przygotowania, ale także formacją prowadzącą do współdziałania świeckich i duchownych. Jej fundamentem musi być świadomość tożsamości człowieka świeckiego, jego miejsca i roli w Kościele i świecie oraz zasady autentycznego dialogu, otwierającego przestrzeń współpracy i wzajemnej formacji. Współpraca katolików świeckich i duchownych stanowi także wyzwanie dla formacji tych ostatnich²¹.

²⁰ *Sól ziemi* s. 154-156; zob. M. Preciszowski. *Co świecki może i powinien wynieść z Synodu*. W: *Oddanie i wytrwałość. Recepcja II Polskiego Synodu Plenarnego*. Red. W. Góralski, H. Seweryniak. Warszawa 2004 s. 280-281.

²¹ *Powołanie i posłannictwo wiernych świeckich w sytuacji Kościoła w Polsce* s. 199, 204; na temat współpracy duchownych i świeckich zob. M. Fiałkowski. *Opinia o stanie współpracy duchownych ze świeckimi*. W: *W czterdziestolecie Soboru Watykańskiego II. Refleksja Wydziału Teologii KUL*. Red. A. Czaja, L. Górka, J. Pałucki. Lublin 2007 s. 95-104

Szczególnie ważnym wyzwaniem stojącym przed formacją katolików świeckich jest zapotrzebowanie na formację do udziału w szeroko pojętym życiu społecznym. Kształtowanie wiernych świeckich do świadomego zaangażowania w życie społeczne musi opierać się na wskazaniach katolickiej nauki społecznej. Katolik świecki podejmujący działalność w przestrzeni społecznej powinien być świadomy swojej chrześcijańskiej tożsamości, zasad chrześcijańskiego uczestnictwa w życiu społecznym oraz wyzwań, jakie stawia w tej dziedzinie współczesny świat. Formacja ta może pomagać katolikom świeckim w dawaniu świadectwa o zbawczym orędziu Chrystusa w rozmaitych sferach życia społecznego²².

*

W świetle powyższych rozważań formację można określić jako działalność zmierzającą do kształtowania świadomości, przekonań i postaw uzdalniających wierzących do życia chrześcijańskiego zgodnego z rozpoznaniem powołaniem (zob. DWCH 2)²³. Celem tak rozumianej formacji jest ukształtowanie dojrzałej osobowości, rozwój życia chrześcijańskiego zgodnego z powołaniem życiowym oraz przygotowanie do realizacji posłannictwa wypływającego z natury chrześcijaństwa i Kościoła. Według Jana Pawła II formacja nie jest przywilejem zastrzeżonym dla niektórych ludzi. Jest ona prawem i obowiązkiem wszystkich wierzących, także katolików świeckich (ChL 63). Dwadzieścia lat po ogłoszeniu posynodalnej adhortacji apostołskiej Jana Pawła II *Christifideles laici* formacja katolików świeckich nadal powinna być priorytetowym zadaniem, angażującym wszystkich członków Kościoła (ChL 57), także Kościoła w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

- Chantraine G.: Laikat. Chrześcijanie w świecie. Warszawa: Pallottinum 1993.
Powołanie i posłannictwo ludzi świeckich w świetle dokumentów kościelnych. Red. E. Weron. Poznań: Pallottinum 1989.
Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich. W: II Polski Synod Plenarny (1991-1999). Warszawa-Poznań: Pallottinum 2001 s. 143-158.

²² *Sól ziemi* s. 155; zob. R. Kamiński. *Kościół a życie polityczne jako problem pastoralny*. „Roczniki Teologiczne” 53:2006 z. 6 s. 28-32.

²³ Zob. W. Przygoda. *Posługa charytatywna Kościoła w Polsce. Studium teologiczno-pastoralne*. Lublin 2004 s. 382.

- W e r o n E.: Apostolstwo laikatu w nauczaniu Jana Pawła II. Ząbki: Apostolicum 2007.
— Laikat i apostołstwo. Zarys teologii laikatu i apostołstwa ludzi świeckich. Poznań: Pallotinum 1999².

THE FORMATION OF LAY CATHOLICS

S u m m a r y

The revival of theology of the laity that was initiated by the Vatican Council II bears fruit in the form of giving back the dignity and role to the lay faithful, which follows from the fact that they belong to the Church community. Giving them back their subjective character in the Church is tantamount to recognizing their salutary activity in the Church and in the world. The Christian formation of lay Catholics seems a particularly important issue, as it is the foundation of a complete and proper involvement of lay Catholics in the life and mission of the Church.

The article undertakes the problem of the formation of lay Catholics, first showing what formation is and what its most important dimensions are. Next it discusses the aims of formation and the circles in which formation takes place. Finally, it points to the most important challenges that are faced by the formation of lay Catholics in Poland twenty years after publishing John Paul II's post-synodal exhortation *Christifideles laici*.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: katolicy świeccy, powołanie katolików świeckich, teologia laikatu, formacja katolików świeckich.

Key words: lay Catholics, vocation of lay Catholics, theology of the laity, formation of lay Catholics.